

T E K S T Y Ż R Ó D Ł O W E

ROCZNIKI HUMANISTYCZNE
Tom LXXI, zeszyt 2 – 2023
ZESZYT SPECJALNY

SEJM KONWOKACYJNY W WARSZAWIE 6-28 STYCZNIA 1573 R.

Konfederacja generalna warszawska (28 stycznia 1573 r.)

Tekst: *Volumina Legum: Przedruk zbioru praw staraniem XX. Pijarów w Warszawie, od roku 1732 do roku 1782*, t. 2 (Petersburg: Nakładem i drukiem Józafata Ohryzki, 1859), f. 841-843, 124-125

Confoederatio Generalis Varsaviensis

My Rady Koronne, Duchowne y Świeckie, y Rycerstwo wszytko, y Stany insze, iedney a nierozdzielney R. P. z Wielkiej y z Małej Polski, Wielkiego Xsięstwa Litewskiego, Kijowa, Wołynia, Podlasza, z Ziemie Ruskiej, Pruskiej, Pomorskiej, Żmudzkiej, Inflantckiej, y miasta Koronne.

1. Oznaymujemy wszytkim wobec komu należy, *ad perpetuam rei memoriam*: iż pod tym niebezpiecznym czasem, bez Krola Pana zwierzchnego mieszkaiąc, staraliśmy się wszyscy o to pilnie na zieździe Warszawskim, iakobyśmy przykładem przodków swych, sami między sobą pokoy, sprawiedliwość, porządek, y obronę Rzeczypospolitey zatrzymać, y zachować mogli. Przetoż statecznym iednostaynym zezwoleniem, y świętym przyrzeczeniem, sobie to wszyscy spólnie, imieniem wszytkiej Rzeczypospolitey, obiecujemy, y obowięzujemy się, pod wiarą, poczciwością, y sumnieniem naszym.

2. Naprzod, żadnego rozerwania między sobą nie czynić, ani dismembracyi żadney dopuścić, iako w iedney nierozdzielney R. P. ani iedna część bez drugiej Pana sobie obierać, ani *factione privata* z inszym narabiać. Ale podług mieysca y czasu tu naznaczonego, ziechać się do gromady Koronney, y spólnie a spokojnie, ten akt *electionis*, podług woley Bożey, do skutku słusznego przywieść, a inaczey na żadnego Pana nie pozwalać, iedno z takową pewną a mianowitą umową: iż nam pierwey prawa wszytkie, przywileje, y wolności nasze, ktore są, y ktore mu podamy *post electionem*, poprzysiądz ma. A mianowicie to poprzysiądz, pokoy pospolity między rozerwanemi y różnemi ludźmi, w wierze y nabożeństwie zachowywać, y nas za granicę Koronną nigdy nie ciągnąć żadnym obyczajem, ani prośbą Krolewską swą, ani *solutione quinque marcarum super hastam*, ani ruszenia pospolitego bez uchwały Seymowey czynić.

3. Przetoż powstać przeciwko każdemu takiemu obiecuiemy, ktoby abo mieysca, y czasy inne, do elekcyi sobie obierał, y składał, abo tumultować na elekcyi chciał, abo lud służebny *privatim* przymował, abo elekcyi oney zgodnie od wszystkich *conclusae*, sprzeciwiać się śmiał. A iż Rzeczypospolitey naszey iest *dissidium* niemałe *in causa religionis christianae*, zabiegaiąc temu, aby się z tey przyczyny między ludźmi sedycya iaka szkodliwa nie wszczęła, którą po inszych Krolestwach iasnie widzimy, obiecuiemy to sobie spolnie, *pro nobis, et successoribus nostris, in perpetuum, sub vinculo juramenti, fide, honore, et conscientijs nostris*, iż ktorzy iesteśmy *dissidentes de religione* pokoy między sobą zachować a dla różney wiary y odmiany w kościelech, krwi nie przelewać, ani się penować, *confiscatione bonorum*, poczciwością, *carceribus et exilio*, y zwierzchności żadney, ani urzędowi, do takowego progressu żadnym sposobem nie pomagać: y owszem gdzieby ią kto przelewać chciał, *ex ista causa* zastawiać się o to wszyscy będziemy powinni, choćby też za pretextem dekretu, abo za postępkim iakim sądowym, kto to czynić chciał.

4. Wszakże przez tę Konfederacyą naszę, zwierzchności żadney nad poddanymi ich, tak panow duchownych, iako y świeckich, nie derogujemy, y posłuszeństwa żadnego poddanych przeciwko panom ich nie psujemy, y owszem ieśliby takowa licencya gdzie była *sub praetextu religionis*, tedy iako zawsze było, będzie wolno y teraz każdemu panu poddanego swego nieposłusznego, *tam in spiritualibus, quam in saecularibus*, podług rozumienia swego skarać. Aby wszystkie *beneficia iuris patronatus Regij, Praelaturarum ecclesiasticarum*, iako Arcybiskupstw, Biskupstw y inszych wszelakich beneficji, były dawane, nie inszym, iedno Rzymskiego kościoła klerikom, *indigenis Polonis, iuxta statutum*. A *beneficia* kościołow Greckich, ludziom teyże Greckiey wiary dawane być maią.

5. A iż to do pokoju wiele należy, aby dyfferencye *inter Status* hamowane były, a między stanem duchownym y świeckim, iest niemała differencya *de rebus politicis temporalibus*: obiecuiemy wszystkie te między sobą *componere* na blisko przyszłym Seymie *Electionis*. Sprawiedliwości porządek taki w mocy zachowuiemy, iaki sobie ktore Woiewodztwo doma spolnie postanowiło, abo ieszcze postanowi zgodnie: także y około obrony potrzebney zamkow pogranicznych.

6. A któżkolwiek się komu o pewny dług zapisał, y do Grodu *firma inscriptione* odpowiadać się poddał dobrowolnie, bądź przed śmiercią, abo iuż y po śmierci Krolewskiej: takowy każdy, podług zapisu swego, niechay *progressum iuris usitatum* cierpi. A Panowie Starostowie będą powinni, *vigore hujus Generalis Confoederationis, sine omni dilatione, juxta usitatam formam* sądzić, odprawować, y exekwować takowe kauzy, oprócz tych Woiewodztw, ktore sobie *formam*, sprawiedliwości y exekucyi, *specialem* postanowili *sub interregno*, abo ieszcze postanowić maią.

7. *Inscriptiones* wszelakie, *et resignationes bonorum perpetuas, coram authenticis actis factas, et fiendas sub interregno*, spólnym tey Konfederacyi zezwoleniem, umacniamy, aby *sub interregno* poczawszy od dnia śmierci Krolewskiey, nikomu *in progressibus iuris fatalia*, abo *praescriptio*, nie szkodziła napotym do sprawiedliwosci iego.

8. Także ktorzy mieli *terminum* brania pieniędzy na przeszłe gody, abo na nowe lato, abo na iaki czas iuż przeszły: ci wszyscy aby byli powinni brać swe pieniądze na pierwsze sądy, dali Pan Bog po obieraniu nowego Krola, abo na pierwsze leżenie ksiąg.

9. Obiecuiemy też to sobie, że na elekcyą naznaczoną iadąc, y na mieyscu będący, y do domu się rozieżdżaiąc, gwałtu żadnego ludziom, y sami między sobą czynić nie będziemy.

10. Te wszystkie rzeczy obiecuiem sobie, y na potomki swe chować statecznie, y trzymać *sub fide, honore, et conscientijs nostris*. A kto by się temu sprzeciwiać chciał, y pokoy a porządek pospolity psować, *contra talem omnes consurgemus in ejus destructionem*. A dla lepszey pewności tych wszystkich opisanych rzeczy, przyłożyliśmy pieczęci swe do tego, y rękoma własnymi podpisali. *Actum Varsaviae in Conventione Regni Generali, vigesima octava mensis Ianuarij, anno Domini, millesimo quingentesimo, septuagesimo tertio*.

SEJM ELEKCYJNY WE WSI KAMIEŃ (OBECNIE WARSZAWA)
5 KWIETNIA – 20 MAJA 1573 R.

Pakta konwenta (16 maja 1573 r.)

Tekst: *Volumina Legum: Przedruk zbioru praw staraniem XX. Pijarów w Warszawie, od roku 1732 do roku 1782*, t. 2 (Petersburg: Nakładem i drukiem Józafata Ohryzki, 1859), f. 859-862, 133-134

Articuli pactorum conventorum.

Inter Illustrissimum Senatum, et Amplissimos Status et Ordines Incltyi Regni Poloniae, ac Magni Ducatus Lithvaniae, ab una, et Reverendissimum ac Magnificum Dominum Joannem Monlucium, Episcopum et Comitem Valentiae, Aegidium de Noailles, Abbatem Insulae, et Guidonem Sangelasium Dominum a Lansac, Equitem Ordinis Sancti Michaelis, Serenissimorum Principum Dominorum, Caroli Dei gratia Regis Galliarum Christianissimi, fratrisque sui Henrici, Andium, Borboniorum et Alvernorum Ducis nunc vero, Electi Poloniae Regis, ad eosdem Status et Ordines Regni missos Oratores, parte ab altera.